

Position Paper

'Plan van aanpak voor statiegeldsysteem voor blikjes'

In december 2021 publiceerde Afvalfonds Verpakkingen een plan van aanpak voor een statiegeldsysteem voor drankenblikjes om invulling te geven aan de verplichting voor de producenten om per 31 december 2022 statiegeld op deze stroom in te voeren. Natuur & Milieu is groot voorstander van statiegeld op blikjes in de strijd tegen zwerfafval, blikjes vormen nog altijd de grootste stroom in het zwerfafval in Nederland. Statiegeld op PET-flesjes en voorbeelden in het buitenland laten zien hoe effectief statiegeld kan zijn in het aanpakken van zwerfafval. Natuur & Milieu is echter niet enthousiast over het voorliggend plan van het verpakkend bedrijfsleven om een alternatief inzamelsysteem voor statiegeld op blikjes op te zetten. Daar hebben wij een aantal redenen voor:

- 1. Het ondermijnt het goede gevoel dat burgers hebben bij statiegeld**
- 2. Het plan heeft onvoldoende potentie om zwerfafval- en recyclingdoelstellingen te realiseren**
- 3. De beschreven oplossingen zijn ondanks die titel geen 'circulaire hubs', terwijl innovaties als 'circulaire hubs' wel nodig hebben**

Hieronder per reden een nadere toelichting:

Ad1. Een goed gevoel bij statiegeld is belangrijk

Statiegeld is een slim beloningsstelsel om spullen retour te krijgen. Een gebruiker krijgt een financiële beloning voor het terugbrengen van een product. Omdat deze beloning door de gebruiker zelf als onderpand is ingebracht, is het een systeem dat met een gesloten beurs functioneert en alleen kosten voor de inrichting van het systeem vraagt. Consumenten zijn stevast heel enthousiast over statiegeld. Dat enthousiasme moeten we niet op het spel zetten met een systeem dat:

- voor blikjes betekent dat mensen die elders in moeten leveren dan PET-flessen en bierflesjes,
- tot wel tien minuten omlopen vraagt ten opzichte van in de winkel inleveren en
- geen aanspreekbaar personeel in de buurt heeft in geval van storingen.

Retoursystemen varen op gemak en gewoonten bij de consument. Daarom is het cruciaal nu aan te sluiten op een al werkend en bewezen succesvol statiegeld systeem. Ook voor het maatschappelijk draagvlak voor milieubeleid is dat van groot belang.

Ad2. Voldoende en makkelijk bereikbare innamepunten zijn cruciaal voor zwerfafvalpreventie

Drankverpakkingen (blikjes, flesjes en drankenkartons) vormen al jaren een fors deel van het zwerfafval in Nederland. Een goed functionerend statiegeldsysteem draagt niet alleen bij aan hoogwaardig hergebruik van grondstoffen, maar heeft ook een sterk preventief effect op zwerfafval. Zie bijvoorbeeld de al waarneembare daling van PET-flesjes in het zwerfafval. CE Delft berekende in opdracht van het Ministerie dat een reductie van 70 tot 90% mogelijk is. Die berekeningen zijn gebaseerd op de situatie in bijvoorbeeld Duitsland, Finland en Zweden. Alle drie landen met verplichte inzameling van flesjes en blikjes in de supermarkt. Het is een bewezen werkend systeem; laat Nederland daar lering uit trekken. In het door het Afvalfonds voorgestelde systeem zijn er veel minder inleverpunten en moet je ervoor omlopen. Dat gaat ongetwijfeld effect hebben op hoeveel zwerfafval hiermee voorkomen gaat worden. Sterker nog, bij storingen kan het gevolg wel eens zijn dat dit systeem juist meer zwerfafval oplevert.

Ad3. Circulaire hubs zijn nodig, maar zijn wat anders dan retourautomaten onder een afdakje

De transitie naar een circulaire economie vraagt een complexere retourlogistiek dan afval ophalen via de vuilniswagen en enkele stromen naar de recycler brengen. ‘Circulaire hubs’ kunnen een bijdrage leveren maar zijn wat ons betreft iets heel anders dan waar het in dit plan over gaat, in het kader hieronder schetsen we iets van onze visie op circulaire hubs. Dit plan biedt automaten op een parkeerterrein of tegen de gevel van een supermarkt die alleen blikjes en op termijn misschien ook PET-flesjes in kunnen zamelen. Dat is nog niet het begin van een circulaire hub, maar in onze ogen niet meer dan een suboptimaal alternatief voor inzameling van blikjes in winkels samen met grote PET-flessen en bierflesjes.

Wat de politiek volgens Natuur & Milieu zou moeten doen?

Producentenverantwoordelijkheid houdt niet op bij het stellen van doelen door de overheid en handhaven achteraf. De overheid zal in overleg met het bedrijfsleven moeten kijken naar doelen én middelen die burgers en consumenten in staat stelt om laagdrempelig een bijdrage te leveren aan een circulaire economie. Concreet vragen wij u:

1. Neem geen genoegen met een plan dat ongeschikt is om de gestelde doelen op zwerfafval en inzameling mee te halen en dat het voor consumenten onnodig lastiger maakt om hun bijdrage aan een circulaire economie te leveren.
2. Voer de afgeschafte innameplicht voor statiegeldverpakkingen opnieuw in, voor tenminste de supermarkten. Maar overweeg ook andere locaties met een groot verkoopvolume in de wetgeving op te nemen, zoals bijvoorbeeld attractieparken, stations en evenementenlocaties.
3. Vraag de Staatssecretaris onderzoek te doen naar retourlogistiek van consumentenproducten ten behoeve van een circulaire economie. Met daarin uitgewerkt welke productstromen, welke financieringsstromen, welke locaties en welke prikkels ervoor nodig zijn om daar een succes van te maken. Op weg naar echte ‘circulaire hubs’.

Jelmer Vierstra
Programmameider Circulaire Economie

Over de rol van ‘circulaire hubs’ en statiegeld in de circulaire economie

We staan aan de vooravond van de transitie naar een circulaire economie, waarin we veel efficiënter met grondstoffen omgaan. Dat is noodzakelijk omdat winning en verwerking van nieuwe grondstoffen grote impact op klimaat en biodiversiteit hebben. Daarnaast levert het afval dat na afdanking van spullen ontstaat opnieuw een milieuprobleem. In een lineaire economie worden spullen geproduceerd, gekocht, gebruikt en weer afgedankt. In een circulaire economie worden veel minder spullen nieuw geproduceerd en relatief snel weer afgedankt. De beleidsuitdaging is om spullen en hun grondstoffen veel langer te laten rondgaan in onze economie. Dat betekent dat spullen vanuit een huishouden vaker hun weg zullen moeten vinden naar een andere bestemming dan het afvalkanaal. Denk hierbij aan reparateurs, tweedehandswinkels, verhuurbedrijven, recyclingbedrijven, schoonmaakbedrijven etc. Statiegeld en collectieve inzamelsystemen zullen in onze visie een cruciale rol spelen in spullen op de gewenste plek van bestemming krijgen. ‘Circulaire hubs’ kunnen daar een rol in spelen, mits die gebaseerd zijn op uitnodigende infrastructuur en waar die prikkel nodig is, goed functionerende en consumentvriendelijke statiegeldsystemen.